

Sygn. akt **XXVIII C 10757/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **17 czerwca 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **17 czerwca 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **M. W.**

przeciwko **Bankowi (...) S.A. z siedzibą w G.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 10 sierpnia 2006 roku jest nieważna,
2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę **5.237,69 zł (pięć tysięcy dwieście trzydzieści siedem złotych 69/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **13 lipca 2022 roku** do dnia zapłaty,
3. oddala powództwo w pozostałej części,
4. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powódki kwotę **11.817 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 10757/22**

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wniosła o:

- ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej pomiędzy stronami,
- zasądzenie od pozwanego kwoty 240.237,44 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10.08.2006 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której (...) Bank S.A.(poprzednik prawny pozwanego) udzielił powódce (wówczas noszącej nazwisko (...)) kredytu w kwocie 219.503,73 zł na okres 360 miesięcy w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w W. przy ul. (...) (...).

Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej (indeks L3).

Kredyt był indeksowany kursem CHF (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze).

W dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez

(...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 1 zdanie trzecie).

Wyplacona kwota złotych polskich zostanie przeliczona na walutę do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 2 zdanie trzecie).

Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę, będzie następować według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do banku” (§ 10 ust. 6).

Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji (§ 17 ust. 1). Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna (§ 17 ust. 2). Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży (§ 17 ust. 3). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Banku S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży (...) Banku S.A. (§ 17 ust. 4). Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (www.gemoneybank.pl)” (§ 17 ust. 5).

Dowód: umowa – k. 39-52.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 215.000 zł, w walucie CHF. Ponadto strona powodowa podpisała oświadczenie, że jest świadoma ryzyka kursowego związanego z umową kredytu powiązanego z kursem waluty obcej i wybrała ten kredyt po uprzednim poinformowaniu o ryzyku z nim związanym i przedstawieniu oferty kredytu w PLN.

Dowód: wniosek – k. 195-197, oświadczenie – k. 200.

W dniu 10.07.2008 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, którym kwota kredytu została podwyższona o 20.000 zł.

Dowód: aneks – k. 53-54.

W okresie od dnia 20.09.2006 r. do dnia 11.07.2022 r. bank pobrał od powódki łącznie kwotę 240.237,44 zł tytułem rat kredytu i opłat bankowych.

Dowód: zaświadczenie – k. 57-68, lista operacji – k. 69-71, potwierdzenia przelewów – k. 303-305.

Od dnia 1.08.2013 r. pod adresem W., Al. (...) jest zarejestrowana działalność gospodarcza A. W. z zakresu zarządzania nieruchomościami.

Dowód: CEIDG – k. 249-250.

W dniu 26.07.2021 r. pozwanemu zostało doręczone pismo, w którym strona powodowa wezwała go do zapłaty kwoty 219.717,44 zł.

Dowód: wezwanie wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 72-80.

Strona powodowa zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: oświadczenie – k. 90.

W dniu 11.03.2024 r. stronie powodowej zostało doręczone pismo, w którym pozwany oświadczył, że korzysta z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania przez stronę powodową świadczenia wzajemnego banku w kwocie 234.999,75 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o jego zwrot.

Dowód: oświadczenie wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 309-327.

Pismem z dnia 8.04.2024 r. pozwany wezwał powódkę do zapłaty kwoty 234.999,75 zł w terminie 14 dni tytułem równowartości wypłaconego kapitału kredytu.

Dowód: wezwanie – k. 359-362.

Pismem z dnia 28.04.2024 r. powódka złożyła wobec pozwanego oświadczenie o potrąceniu wierzytelności stron związanych z nieważnością umowy kredytu, tj. wierzytelności pozwanego w kwocie 234.999,75 zł z wierzytelnością powódki w kwocie 240.237,44 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od tej kwoty. Oświadczenie to zostało doręczone pozwanemu w dniu 6.05.2024 r.

Dowód: oświadczenie wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 352-353, 357-358

Celem kredytu było uzyskania środków na zakup lokalu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych kredytobiorcy. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Od ok. 2019 r. powódka wynajmuje lokal. Postanowienia umowy kredytu dotyczące powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych nie zostały indywidualnie uzgodnione przez strony. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie udzielił informacji, jak sposób bank ustala wysokość kursów walut obcych i spreadu, jak ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorców, nie przedstawił historycznego wykresu kursu CHF/PLN. W czasie zawierania umowy kredytobiorca nie miał dochodów ani oszczędności w CHF. Kredytobiorca zorientował się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2014 r. Kredytobiorca zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie stron – k. 335-336.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Zeznania świadka T. K. były nieprzydatne dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ świadek nie znał żadnych okoliczności zawarcia umowy.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie zmienia fakt wynajęcia nieruchomości nabytej za środki pochodzące z kredytu już po zawarciu umowy kredytu. Mianowicie chwilą decydującą o uznaniu określonej osoby fizycznej jako konsumenta, jest chwila dokonywania czynności prawnej,¹ a zatem skoro brak jest dowodu na okoliczność, aby kredytobiorca już od samego początku zamierzał wynajmować nieruchomość, to fakt późniejszego zawarcia umowy najmu pozostaje bez znaczenia. Co więcej, brak jest dowodu także na okoliczność, aby kredytobiorca wynajmował także inne nieruchomości lub prowadził działalność gospodarczą z zakresu wynajmu nieruchomości. W końcu wynajem jednej nieruchomości nie stanowi samo w sobie działalności gospodarczej, gdyż wprawdzie ma na celu osiągnięcie zysku, ale nie wiąże się ze zorganizowaniem działalności w sposób charakterystyczny dla obrotu gospodarczego.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjację, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze umowy w zakresie wprowadzającym indeksację kredytu kursem CHF) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwanego bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego. W rezultacie umowa kredytu po wyłączeniu z niej klauzuli ryzyka kursowego nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie, § 10 ust. 6, § 17 ust. 1-4 umowy) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze

świadczony przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.² Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.³ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁴ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁵, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Należy także wskazać, że sprzeczne z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c., stosowanym z uwzględnieniem art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG byłby zabieg określany jako „redukcja utrzymująca skuteczność” polegający na przyjęciu, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są tylko fragmenty postanowień zawartych w § 17 umowy, tj. „minus marża kupna” (§ 17 ust. 2), „plus marża sprzedaży” (§ 17 ust. 3), „skorygowane o marże kupna sprzedaży (...) S.A.” (§ 17 ust. 4), w efekcie czego postanowienia umowy odsyłałyby wyłącznie do tabeli kursów średnich NBP. Mianowicie wspomniane przepisy nie pozwalają na uznanie za niedozwolone postanowienie umowne tylko części postanowienia umownego, przez co jego usunięcie skutkuje zmianą treści postanowienia umowy.⁶ W szczególności należy podkreślić, że Trybunał Sprawiedliwości w wyroku dotyczącym umowy o tożsamej treści stwierdził, że „Jedynie gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku (...) stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłyby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć”.⁷ Tymczasem fragmenty postanowień umownych określające marże kupna/sprzedaży nie mogą stanowić zobowiązań umownych odrębnych od innych postanowień umownych. Mianowicie marża dodawana/odejmowana od kursu średniego NBP ze swojej istoty nie posiada samoistnego bytu – stanowi jeden z komponentów bankowego kursu waluty obcej. Wobec tego nie jest możliwe uznanie za niedozwolone postanowienie umowne „samej marży”, ponieważ stanowi ona tylko część postanowienia umownego, określającego kurs waluty stosowany przez bank. Wobec tego nie

jest możliwe usunięcie z postanowień zawartych w § 17 umowy tylko odesłań do marży banku i pozostawienie kursu średniego NBP, ponieważ stanowiłoby to niedopuszczalną ingerencję w treść umowy. Dlatego też za niedozwolone postanowienia umowne uznane zostały wszystkie klauzule przeliczeniowe w całości, a nie tylko ich część odnosząca się do marży banku. Z podanych przyczyn Sąd nie podziela stanowiska, że „postanowienie umowne dotyczące marży banku w odniesieniu do ustalania kursu franka szwajcarskiego ma charakter samodzielny, co pozwala na eliminację jedynie elementu odnoszącego się do modyfikacji średniego kursu NBP marżą banku.”⁸

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁹ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredytu udzielono w walucie polskiej, zaś CHF stanowił jedynie walutę indeksacji. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹⁰

Interes prawny.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹¹

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹² Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Strona powodowa uiszczyła wobec pozwanego łącznie kwotę 240.237,44 zł tytułem rat kredytu i opłat bankowych w okresie objętym żądaniem pozwu, a zatem wierzytelność w tej wysokości przysługiwała powódce od pozwanego. Zarazem jednak Sąd miał na uwadze, że w dniu 6.05.2024 r. zostało doręczone pozwanemu pismo powódki, którym złożyła ona oświadczenie o potrąceniu wierzytelności stron związanych z nieważnością umowy kredytu, tj. wierzytelności pozwanego w kwocie 234.999,75 zł z wierzytelnością powódki w kwocie 240.237,44 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od tej kwoty. Wobec spełnienia wszelkich wymogów z art. 498 § 1 k.c. i art. 499 k.c.

(w tym w szczególności wierzytelność powódki była wymagalna wobec uprzedniego doręczenia pozwanemu odpisu pozwu obejmującego powództwo o zapłatę potrąconych wierzytelności) obie wierzytelności umorzyły się do wysokości wierzytelności niższej, czyli wierzytelności w kwocie 5.237,69 zł przysługującej powódce wobec pozwanego, jak słusznie wskazała sama powódka (k. 356). W związku z powyższym Sąd zasądził na rzecz powódki od pozwanego kwotę 5.237,69 zł i oddalił powództwo w zakresie żądania zasądzenia od pozwanego pozostałej kwoty żądanej przez powódkę.

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹³ a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2014 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.¹⁴ Wezwanie do zapłaty nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w dniu 28.06.2022 r. (k. 104), co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 13.07.2022 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. należne były odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 236.987,44 zł, której strona powodowa domagała się w pozwie.

Natomiast później żądanie pozwu zostało rozszerzone o dalszą kwotę 3.250 zł w piśmie procesowym z dnia 25.03.2024 r., które zostało doręczone pozwanemu w dniu 8.04.2024 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić to świadczenie w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 23.04.2024 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. należne były od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Natomiast przedprocesowe wezwanie do zapłaty nie było skuteczne, ponieważ nie zawierało wskazania terminu, w którym pozwany miał obowiązek spełnienia świadczenia, przede wszystkim zaś podstawa faktyczna żądania powódki nie została określona w wezwaniu do zapłaty. Mianowicie powódka zażądała od pozwanego zapłaty kwoty innej niż dochodzona w pozwie, bez jednoczesnego wskazania, czy stanowi ona równowartość rat kredytu czy także innych świadczeń oraz nie wskazała okresu, w którym ewentualnie te świadczenia miały zostać spełnione. Wobec tego nie jest wiadome, czy i ewentualnie w jakim zakresie kwota objęta wezwaniem do zapłaty jest dochodzona w pozwie.

Sąd miał na uwadze, że powódka złożyła oświadczenie o potrąceniu, które spowodowało wzajemne wygaśnięcie wierzytelności obu stron w wysokości 234.999,75 zł, a w konsekwencji umorzeniu uległy również odsetki ustawowe za opóźnienie należne uprzednio powódce od tej kwoty, dlatego też Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 5.237,69 zł od dnia 13.07.2022 r.

Zarzut zatrzymania.

Umowa kredytu jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c.¹⁵, gdyż istota tej umowy sprowadza się do oddania przez bank środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy w zamian za świadczenie wzajemne w postaci zapłaty odsetek, a zatem oba te świadczenia są ekwiwalentne. Pomimo tego Sąd nie uwzględnił zarzutu

zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.). Mianowicie skorzystanie z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego powoduje wstrzymanie wymagalności roszczenia wierzyciela, a w rezultacie wyłącza opóźnienie w spełnieniu świadczenia przez dłużnika, a w konsekwencji wykluczyła możliwość dochodzenia przez wierzyciela odsetek za okres po skorzystaniu z prawa zatrzymania¹⁶. Niemniej jednak pozbawienie konsumenta prawa do dochodzenia tych odsetek za wskazany okres stałoby w sprzeczności z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/1317. Choć wprowadzie prawo zatrzymanie z samej swojej istoty nie pozostaje sprzeczne z powyższymi regulacjami, to jednak zastosowanie w sprawie wytoczonej przez konsumenta nie jest w praktyce możliwe. Brak jest bowiem możliwości uwzględnienia przez Sąd zarzutu zatrzymania i jednoczesnego zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie do dnia zapłaty – takie bowiem rozstrzygnięcie pozostawałoby sprzeczne z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., a przede wszystkim byłoby sprzeczne z samą istotą prawa zatrzymania, której istotą jest wyłączenie wymagalności roszczenia wierzyciela. Prawo dłużnika do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia byłoby w istocie fikcyjne, gdyby miał on obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie po tym, jak skorzystał z prawa zatrzymania. Także zasądzenie od dłużnika odsetek ustawowych za opóźnienie za okres, w którym nie pozostaje w opóźnieniu, byłoby nie sprzeczne ze wskazanymi powyżej przepisami, lecz również nielogiczne. Z uwagi na wskazane powyżej problemy konstrukcyjne, Sąd stwierdził, że jedynym rozwiązaniem zgodnym zarówno z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, jak również z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., było stwierdzenie, że pozwany nie może skutecznie powoływać się na prawo zatrzymania, a skorzystanie z tego prawa w sprawie wytoczonej przez konsumenta pozostaje sprzeczne z celem tego prawa.

Przede wszystkim jednak, jak wskazano wcześniej, wierzytelność pozwanego wygasła na skutek złożonego przez powódkę oświadczenia o potrąceniu, a zatem skoro wierzytelność pozwanego wygasła, to nie mogła zostać objęta prawem zatrzymania.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

1 vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9.02.2012 r., V ACa 96/12,

2 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

3 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

4 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

5 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

6 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C#70/17 i C#179/17, (...), pkt 64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 70,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 62,64,

7 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 71,

8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1.06.2022 r., II CSKP 364/22,

9 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

10 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

11 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

12 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

13 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) i (...), C#698/18 i C#699/18,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...) i (...), C#224/19 i C#259/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22

14 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, (...), pkt 59, 65,

15 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2011 r., IV CSK 422/10,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2014 r., IV CSK 440/13,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2017 r., II CSK 281/16,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 459/22,
 - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1.02.2023 r., I CSK 6309/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5111/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5424/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5447/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20.07.2023 r., I CSK 5939/22,
 - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27.07.2023 r., I CSK 6145/22,
- 16 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., II CSKP 34/22.
- 17 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.12.2023 r., C-28,22, (...), pkt 87.